

PORTRAIT + LANDSCAPE

BY M+R

PORTRAIT + LANDSCAPE

DOOR M+R

*Lighthouse in Breda, designed by Aldo Rossi, architect.
Striking landmark, beacon of safety.
Source of inspiration for M+R.*

*Vuurtoren in Breda, ontworpen door architect Aldo Rossi.
Opvallend landmark, baken van veiligheid.
Inspiratiebron voor M+R.*

TEN YEARS OF DESIGNING PUBLIC SPACES. OFFICES, THEATRES, AIRPORTS, SCHOOLS... TEN YEARS OF WORKING IN THE FIELD OF TENSION BETWEEN THE GRAND, EXTROVERT GESTURE OF ARCHITECTURE AND THE INTIMACY OF INTERIOR SPACES, WHERE INDIVIDUALS ARE SUPPOSED TO FIND THEIR WAY AROUND.

WHAT IS IT EXACTLY WE DO AS INTERIOR ARCHITECTS? WHAT DRIVES US, WHAT ARE OUR GOALS? THESE ARE ESSENTIAL QUESTIONS, AND WORTHY OF GIVING PLENTY OF THOUGHT TO EVERY NOW AND THEN. TEN YEARS OF THINKING, SENSING, TALKING, PROCRASTINATING, CUTTING KNOTS AND HARD GRAFT HAS (LUCKILY) NOT ONLY PRODUCED SOME BEAUTIFUL INTERIORS, BUT HAS ALSO PROVIDED A GRADUALLY CLEARER ANSWER TO THE ABOVE QUESTIONS.

A PERSPECTIVE ON OUR PROFESSION, IN EIGHT THEMES.

TIEN JAAR VORM GEVEN AAN PUBLIEKE RUIMTES. KANTOREN, THEATERS, VliegVelden, Scholen... TIEN JAAR WERKEN IN HET SPANNINGSVELD TUSSEN HET GROTE, EXTROVERTE GEBAAAR VAN DE ARCHITECTUUR EN DE INTIMITEIT VAN DE RUIMTE DAARBINNEN, ZODAT INDIVIDUELE MENSEN HUN WEG KUNNEN VINDEN.

WAT DOEN WIJ ALS INTERIEURARCHITECTEN EIGENLIJK? WAT DRIJFT ONS, WAAR WILLEN WE HEEN? WEZENLIJKE VRAGEN, WAARD OM ZO NU EN DAN TERDEGE BIJ STIL TE STAAN. TIEN JAAR DENKEN, VOELLEN, PRATEN, AFWEGEN, KNOPEN DOORHAKKEN EN HARD WERKEN HEEFT (GELUKKIG) NIET ALLEEN MOOIE INTERIEURS OPGELEVERD, MAAR OOK EEN STEEDS DUIDELIJKE ANTWOORD OP BOVENSTAANDE VRAGEN. **EEN VISIE OP ONS VAK, IN ACHT THEMA'S.**

The talk

To us design means first and foremost: to listen very closely. To listen to the client and all other parties involved. What is it exactly that they want? What is the 'question behind the question'? What interests are involved, what desires and requirements? And then we need to listen very carefully to ourselves. What do we think of it all? What does our experience tell us? Does, what the client wants, make sense or should we try to find a better solution? We need to start up a dialogue and discuss all these issues. Our business is all about listening, sensing, analysing, sorting and eventually converting the request into an innovative solution.

Desque, Eindhoven

Het gesprek

Ontwerpen betekent voor ons allereerst: heel goed luisteren. Luisteren naar de opdrachtgever en alle andere betrokken partijen. Wat willen ze nu eigenlijk? Wat is de 'vraag achter de vraag'? Welke belangen spelen er, welke wensen en behoeftes? Vervolgens luisteren we ook heel goed naar onszelf. Wat vinden wij ervan? Wat zegt onze ervaring? Klopt het wat de opdrachtgever wil, of zijn er betere oplossingen mogelijk? Over al deze kwesties moet je het gesprek aangaan. Ons vak is luisteren, aanvoelen, analyseren, ordenen en uiteindelijk het vertalen van de vraag naar een innovatieve oplossing.

The context

Often our projects are complex tasks, interior architecture but on a larger scale. The cushions on the sofa in the lounge, the plants in the hall, these are merely the last steps just before completing this type of assignment. We start by approaching the project from an architectonic perspective. We analyse the functions and how the building is going to be used, and then we research how best to organize the interior within the given space. To ensure the interior spaces optimally match their function and use, it happens regularly that we need to carry out structural alterations: adding or moving stairs, an entrance hall, a passageway or mezzanine.

Our work is based on a total concept for the entire project. When we have finished, all the interior and exterior elements must blend into one entity, with each detail contributing to the desired result: from climate control to door knobs and from lighting to the pattern of the carpet.

Library Midden-Brabant, Tilburg

De samenhang

Vaak zijn onze projecten complexe opgaven, interieurarchitectuur op grotere schaal. De kussens op de loungebank, de planten in de hal, ze zijn in dergelijke opdrachten slechts de allerlaatste stap. Wij benaderen zo'n project allereerst vanuit architectonisch perspectief. We analyseren de functies en het gebruik van een gebouw en onderzoeken hoe je die het beste kunt ordenen binnen de gegeven ruimte. Om de binnenruimtes optimaal te laten aansluiten op functie en gebruik, doen we regelmatig bouwkundige ingrepen: trappen, een entree, een doorgang of tussenvloer worden toegevoegd of verplaatst.

We werken vanuit een totaalconcept voor het hele project. Alle elementen van interieur en exterieur moeten uiteindelijk een geheel vormen, waarbij elk detail is afgestemd op het gewenste resultaat: van de klimaatbeheersing tot de deurknoppen en van de verlichting tot het tapijtdessin.

Light and rhythm

When organizing all the separate elements of a space, our most important tools are light and rhythm. Natural daylight is essential to how an interior space is experienced and it must be able to work its magic as unobstructed as possible, with additional artificial light where necessary. Light gives a space depth and contrast. It emphasises the shapes and rhythm of the architectonic elements. Light in combination with rhythm brings a space to life.

3

BDO, West-Friesland

Licht en ritme

Om ordening aan te brengen in alle onderdelen van een ruimte, zijn licht en ritme onze belangrijkste hulpmiddelen. Natuurlijk daglicht is wezenlijk voor de beleving van de binnenruimtes en moet zoveel mogelijk onbelemmerd zijn werk kunnen doen, aangevuld met kunstlicht waar dat nodig is. Licht geeft diepte en contrast aan een ruimte. Het benadrukt de vormen en het ritme van architectonische elementen. Licht in combinatie met ritme laat een ruimte tot leven komen.

THE CHASSÉ THEATRE A RICH VARIETY UNDER ONE ROOF

INTERVIEW WITH CEES LANGEVELD BY MARLIES HUMMELEN

HET CHASSÉ THEATER
RIJK AANBOD ONDER ÉÉN DAK

INTERVIEW MET PROF. DR. CEES LANGEVELD DOOR MARLIES HUMMELEN

There is plenty to be said on the topic of building and running theatres, and not only from a cultural-content point of view but there is also a lot to be said about the business economic aspect. For many years Cees Langeveld has been studying this matter, both in theory (he is extraordinary professor in the economics of the performing arts at the Erasmus Universiteit in Rotterdam) and in practice: he has been the managing director of the Chassé Theater in Breda since 1997.

Fives Court

In his dissertation *Economie van het theater* (Economy of the theatre) Langeveld describes the Chassé Theatre case. The history of this theatre shows in a nutshell how the ideas about this type of institute and its successful exploitation have evolved over the years. The traditionally rich theatre traditions in Breda began with the theatrical performances at the fives court near the Breda castle (the later Royal Military Academy). The oldest record of a theatrical performance goes back to 1727. In 1881 the first theatre was built in Breda, Concordia. Over the years this very enjoyable theatre was refurbished a number of times and extended with rooms for small-scale and experimental performances. Until it reached a point where all those refurbishments just did not meet modern requirements. More space was needed for the ever expanding productions, and even the technical facilities were not up to the mark. Until finally the entire building needed a complete renovation. When council and management started making plans for a major overhaul, the requirements and ambitions for the theatre soon started to expand. For example, it was considered desirable to add a large amusement area to the building. And as the plans progressed, it became clear that a new location would be needed. Finally the Chassé site was selected; this was a former military site that bordered onto the town centre with excellent exit roads. Architect Herman Hertzberger designed the new theatre complex, which was opened in 1995. The complex contains theatres, cinemas, lobbies and lounge areas and an extensive selection of catering facilities.

Over de bouw en exploitatie van theaters valt het nodige te zeggen, niet alleen uit cultureel-inhoudelijk maar ook uit bedrijfseconomisch oogpunt. Cees Langeveld houdt zich al jaren bezig met deze materie, zowel in de theorie (hij is bijzonder hoogleraar in de economie van de podiumkunsten aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam) als in de praktijk: sinds 1997 is hij directeur van het Chassé Theater in Breda.

Kaatsbaan

In zijn proefschrift 'Economie van het theater' beschrijft Langeveld de casus van het Chassé Theater. De geschiedenis van dit theater laat in een notendop zien hoe de gedachten over zo'n instelling en de succesvolle exploitatie ervan in de loop der jaren zijn geëvolueerd. De van oudsher rijke theatertraditie in Breda begon met toneelvoorstellingen op de kaatsbaan bij het Kasteel van Breda (later de Koninklijke Militaire Academie). De oudste vermelding van een theatervoorstelling dateert van 1727. In 1881 bouwde men in Breda de eerste schouwburg, Concordia. Dit genoeglijke theater werd in de loop der jaren een aantal keren verbouwd en uitgebreid met zalen voor kleinschalige en experimentele voorstellingen. Op zeker moment voldeden al die aanpassingen niet meer aan de eisen van de tijd. Er was meer ruimte nodig voor de steeds groter wordende producties en ook de technische voorzieningen schoten tekort. Bovendien was het gebouw zelf toe aan een grote opknapbeurt. Toen gemeente en directie eenmaal plannen gingen ontwikkelen voor een grootscheepse renovatie, werden de wensen en ambities voor het theater al snel uitgebreid. Zo wilde men graag een grote amusementszaal aan het geheel toevoegen. Gaandeweg werd duidelijk dat voor deze plannen ook een nieuwe locatie nodig was. Uiteindelijk werd gekozen voor het Chasséterrein, een voormalig militair terrein grenzend aan het centrum en met goede uitvalswegen. Architect Herman Hertzberger ontwierp het nieuwe theatercomplex, dat in 1995 geopend werd. Het complex omvat behalve theaterzalen ook filmzalen, foyers en lounges en een uitgebreid horeca-aanbod.

The added value of more

It was remarkable that during the entire decision making process surrounding the new theatre, the decisions were never inspired by an (increasing) demand from the public, says Langeveld in his dissertation. The reason for expanding the plans always came from the side offering the services: requirements from theatre companies, the desire to stage larger, more complicated productions and the idea that a larger complex with a wide range of functions would generate more revenue from catering. This is a widespread phenomenon in many (new) theatres in the Netherlands. In Breda this led to a fair amount of political rumours and negative advice from various agencies, all which had worked out on the basis of research that it would not be possible to reach the required number of visitors to run a profitable business. The fact that the theatre was eventually built according to its current, grand design, had a lot to do with the personal enthusiasm and decisiveness of its management and the mayor, and a driven town council.

Apparently, notwithstanding the 'supply-oriented' character of the plans, they had correctly assessed what the public wanted. It is now clear that the Chassé theatre has comfortably exceeded any original forecasts as to the number of visitors. After five years the number of visitors had reached 350,000 or even 400,000 a year; double the amount predicted.

All about empathising, meeting, going out

From his office in the Chassé, Langeveld explains about the traditional functions of a theatre, which he feels should also be met in today's contemporary theatre complex. "It is very important to provide art, and emotions," he says, "visitors need to be able to empathise with the characters in the play. And involvement is also one of the theatre's functions. It holds up a mirror, it encourages discussions. Then there is the development of a sense of aesthetics, taste, raising the bar in this field." An important function of the theatre that is probably stronger than it used to be, is that of bringing people together. Langeveld: "In the olden days everything to do with society was on a much smaller scale. You met people in the street, or at church, and people knew each other from the neighbourhood they grew up in. Nowadays this is not so much the case anymore. You will now see that at some concerts people use the opportunity to meet like-minded people." Also important for modern theatre is the going out function, the amusement factor. And economically a good theatre can improve the appeal of a city, although this would mostly apply to private residents and less to companies. The Chassé Theatre policy reflects all these different functions. The aim is to offer the widest possible range, all under one roof, so that once people are inside, all their needs will be met. An entertaining performance, good food, somewhere to park... Langeveld emphasises that it is not a matter of course that a theatre this size would do so well in this location (in cubic metres the Chassé

De meerwaarde van meer

Opvallend aan het hele besluitvormingsproces rond het nieuwe theater is, zo beschrijft Langeveld in zijn proefschrift, dat de beslissingen eigenlijk nooit werden ingegeven door een (toenemende) vraag vanuit het publiek. De reden voor uitbreiding van de plannen was altijd gelegen aan de aanbodkant: de wensen van gezelschappen, de programmering van grotere, gecompliceerdere producties en het idee dat een groter complex met een variatie aan functies meer inkomsten uit de horeca zou opleveren. Het is een fenomeen dat bij veel (nieuwe) theaters in Nederland terug te vinden is. In Breda leidde het tot nogal wat politiek rumoer en negatieve adviezen van diverse bureaus, die op grond van bepaalde onderzoeksgegevens meenden dat het complex nooit het vereiste aantal bezoekers voor een rendabele exploitatie zou halen. Dat het theater in de huidige, grootse opzet er toch gekomen is, had veel te maken met het persoonlijke enthousiasme en de daadkracht van directie en burgemeester en met een voortvarende gemeenteraad. Kennelijk hebben zij, in weerwil van het 'aanbodgerichte' karakter van de plannen, de wensen van het publiek goed ingeschat. Inmiddels is duidelijk dat het Chassé de oorspronkelijke prognoses over bezoekersaantallen ruimschoots overschrijdt. Na vijf jaar kwamen er al 350.000 tot zelfs 400.000 bezoekers per jaar; een verdubbeling ten opzichte van het voorspelde aantal.

Inleven, ontmoeten, uitgaan

In zijn kantoor in het Chassé vertelt Langeveld over de functies die theater van oudsher heeft en waarvan hij vindt dat ze ook in een hedendaags theatercomplex vervuld moeten worden. "Het brengen van kunst, van emoties, is natuurlijk heel belangrijk," zegt hij, "de bezoeker moet zich kunnen inleven in de personages op het toneel. Maar ook engagement is een functie van theater. Het houdt je een spiegel voor, zet aan tot discussie. En dan is er nog de ontwikkeling van een gevoel voor esthetiek, van smaak, het verleggen van grenzen daarin." Een functie die theater nu misschien wel sterker heeft dan vroeger, is die van het samenbrengen van mensen. Langeveld: "Vroeger was de samenleving kleinschaliger. Je kwam elkaar tegen op straat of in de kerk, mensen kenden elkaar uit de buurt. Dat is tegenwoordig vaak veel minder het geval. Nu zie je bijvoorbeeld bij sommige concerten dat mensen die gelegenheid aangrijpen om gelijkgezinden te ontmoeten." Ook belangrijk voor het hedendaagse theater is de uitgaansfunctie, het amusement. En economisch gezien kan een goed theater het vestigingsklimaat in een stad verbeteren, al gaat dat vooral op voor particulieren, minder voor bijvoorbeeld bedrijven. In het beleid van het Chassé Theater weerspiegelen zich al die verschillende functies. Het streven is een zo breed mogelijk aanbod onder één dak, zodat mensen als ze eenmaal binnen zijn alles kunnen vinden waar ze behoefte aan hebben. Een

theatre is the largest in the Netherlands and almost the largest in numbers of visitors). “Our catchment area covers the entire south-west of the Netherlands and is less densely populated than the urban agglomeration of Western Holland”, he explains. “This means that on average visitors have to travel a greater distance. Seventy percent of our visitors come from outside the city of Breda. We are regularly visited by people from Middelburg for example. If they are prepared to travel such a distance, you must have something to offer. The coffee so to speak, should be better than elsewhere and the chairs must be more comfortable, and the service excellent, otherwise people won't come.”

The Chassé Theatre offers a varied programme, from films to classical music concerts, from experimental small performances for enthusiasts to large-scale amusement. To find a keen audience for all these different performances, the theatre pursues a very clever marketing policy. Langeveld: “We have the mail address of almost all our visitors, and we can track exactly what type of theatre or film they go to. Based on this information we are able to send people targeted mailings. We have become very skilled in this!”

The theatre also keeps a finger on the pulse by conducting surveys and by regularly consulting a panel of frequent visitors. This generates suggestions for improvements in all areas, from future plays to bicycle racks.

More exciting than at home

When people come to a performance, and certainly if they are travelling from afar, they expect to be indulged and surprised. This means delivering high quality and being continuously innovating, in all areas. This mentality is reflected in the building and the interior design. In 2002 M+R was commissioned to create a design for the spaces within Herman Hertzberger's architecture. Over the years, successively, the interior of the central lobby, the lounge on the first floor, the ticket office and the cloakroom, the Brasserie and the FRONT theatre cafe have all been furnished. During this work, in the words of Cees Langeveld, it was especially important “that the design was just that bit more exciting, more innovative, than at home. It should be a little different, a little more chic than it would be in your own home.” The interior needed to have a modern character, to match the atmosphere of Hertzberger's building, and it needed to be able to stand the test of time, both visually and qualitatively.

A good example of what Langeveld means is the interior of the Brasserie. This is located in a section of the adjacent former 13th-century barracks/convent. The interior design has a timeless-modern character with a warm chicness that tones in with the building: red furniture, a dark wooden floor originating from the old French barracks. The shape of the Gothic windows is reflected in the ceiling-high mirrors on the wall; a subtle reference to its old architecture. Above the large oval bar is a range of varying lamps. The rail-mounted lamps slowly rotate above the bar, causing the scene below the bar to change constantly. An amazing reference to the scene changes on stage, although perhaps a little confusing after a few glasses of wine... Langeveld points out that the Brasserie, in use since 2003, still is ‘as new’. “This is one of M+R's extraordinary qualities, that an interior that is used so intensively, can remain so fresh for so long. It has been done with a great sense of aesthetics, and with a lot of understanding for the public function we have here.”

leuke voorstelling, goed eten, een parkeerplaats... Langeveld benadrukt dat het niet vanzelfsprekend is dat een zo groot theater (het Chassé is in kubieke meters het grootste van Nederland en in bezoekersaantallen bijna) het zo goed doet op deze plek. “Ons verzorgingsgebied beslaat heel Zuidwest Nederland en is veel minder dichtbevolkt dan de Randstad”, legt hij uit. “Dat betekent dat bezoekers gemiddeld een grotere afstand moeten afleggen. Zeventig procent van ons bezoek komt van buiten Breda. We krijgen hier regelmatig mensen uit bijvoorbeeld Middelburg. Als die zo'n eind gereisd hebben moet je ze ook wat kunnen bieden. De koffie moet hier bij wijze van spreken beter zijn dan elders, de stoelen moeten lekker zitten, de service moet goed zijn. Anders komen mensen niet.”

Het Chassé Theater biedt een gevarieerd programma, van films tot klassieke concerten, van experimentele kleine voorstellingen voor de liefhebber tot grootschalig amusement. Om voor al die voorstellingen een geïnteresseerd publiek te vinden, voert het theater een uitgekiend marketingbeleid. Langeveld: “We hebben van bijna alle bezoekers het mailadres en kunnen precies volgen naar wat voor toneel of film ze gaan. Op basis daarvan kunnen we mensen gericht mailings sturen. Daar zijn we zo langzamerhand heel bedreven in!” Ook houdt het theater de vinger aan de pols met publieksenquêtes en het geregeld raadplegen van een panel van frequente bezoekers. Daaruit komen suggesties voor verbetering op alle gebieden, van het toneelaanbod tot de fietsenstalling.

Spannender dan thuis

Als mensen naar een voorstelling gaan en zeker als ze van ver komen, willen ze verwend en verrast worden. Dat betekent een goede kwaliteit leveren en voortdurend vernieuwen, op alle gebieden. Die instelling zie je ook terug in gebouw en interieur. Vanaf 2002 kreeg M+R de taak om de ruimte binnen de architectuur van Herman Hertzberger vorm te geven. In de loop van de jaren zijn successievelijk de centrale foyer, de lounge op de eerste verdieping, de kassa en garderobe, de Brasserie en theatercafé FRONT ingericht. Daarbij was het, in de woorden van Cees Langeveld, vooral belangrijk “dat het hier net wat spannender, wat vernieuwender is dan thuis. Het mag wel apart zijn, een beetje chiquer dan je 't zelf zou doen.” Het interieur moest een moderne uitstraling krijgen, passend bij de sfeer van het gebouw van Hertzberger en het moest een lange levensduur hebben, zowel visueel als kwalitatief. Een goed voorbeeld van wat Langeveld bedoelt is het interieur van de Brasserie. Die is gevestigd in een deel van de aangrenzende voormalige Kloosterkazerne uit de dertiende eeuw. De inrichting heeft een tijdloos-modern karakter met een warme chique die goed past bij het oude pand. Rood meubilair, een vloer van donker hout afkomstig uit een oude Franse kazerne. In de plafondhoge spiegels tegen de wand keert het motief van de gotische ramen terug; een subtiele verwijzing naar de oude architectuur. Boven de grote ovale bar hangt een hele serie verschillende lampen. De lampen draaien via een rail langzaam rond boven de bar, die daardoor steeds een nieuwe aanblik biedt. Een mooie verwijzing naar de decorwisselingen op een toneelpodium, hoewel misschien wat verwarrend na een paar glazen wijn... Langeveld wijst erop dat de Brasserie, sinds 2003 in gebruik, nog steeds ‘als nieuw’ oogt. “Dat vind ik een bijzondere kwaliteit van M+R, dat een interieur dat zo intensief gebruikt wordt, zo lang fris blijft. Het is met veel gevoel voor esthetiek gedaan, maar ook met veel begrip voor de publieksfunctie die wij hier hebben.”

Een heel andere sfeer heeft FRONT, het theatercafé langs het plein aan de voorkant van het Chassé. Het interieur is volledig wit,

FRONT, the theatre cafe on the square at the front of Chassé, has a totally different atmosphere. The interior is completely white, with a bar over the entire length. There are no armchairs here, only modern cubes to sit on. FRONT, which opened in 2006, clearly targets a trendy, young audience. Langeveld: "This is how we imagined it: the Brasserie for the older visitors, FRONT for the young ones. But what has actually happened is, a lot of older visitors come here too. Apparently they enjoy sitting in a trendy establishment. They would not feel at ease in a similar bar in the city. But here they think: 'it's the theatre, I belong here, I can sit here.'" He proudly points out the white leather on the sofa, still immaculate after four years of use.

At the moment there are new plans for the refurbishment and renovation of the interior. The Chassé Theatre shares an entrance with the adjacent Holland Casino; the plans are to make a new hall with a ticket office. The vision Langeveld has is a sort of Apple Store with a lot of 'high tech'. The intention is to use the central hall, where the ticket office and cloakroom are currently housed, as a space for a reception desk and shops, similar to what you would see at an airport.

Anything to keep visitors surprised and amused. "We want to hold on to them for as long as possible", says Langeveld. "That is the aim of our policy. Not only for that one drink during the interval. People can come here and eat at any time they like, even after a performance. Often we organise something for afterwards, music for example. As far as that goes the people from Brabant are the best audience you could wish for. They really appreciate going out and being entertained." Both institutes consider the combination with the Casino beneficial. Even if visitors specifically come for one or other form of amusement, they will still be given ideas for a next visit. The total experience Cees Langeveld aspires to, will only be reinforced.

met een bar over de hele lengte. Hier geen fauteuils maar strakke zitkubussen. FRONT, geopend in 2006, is duidelijk bedoeld voor een hip, jong publiek. Langeveld: "We hadden bedacht: de Brasserie voor de ouderen, FRONT voor de jongeren. Maar wat blijkt: er komen hier ook heel veel oudere bezoekers. Kennelijk vinden die het leuk om ook eens in zo'n hippe tent te zitten. In zo'n bar in de stad zouden ze zich niet op hun gemak voelen. Maar hier denken ze: de schouwburg, da's ook van mij, hier kan ik wel zitten." Ook hier wijst hij vol trots op het na vier jaar nog steeds smetteloos witte leer van het meubilair.

Op dit moment zijn er alweer plannen voor verbouwing en vernieuwing van het interieur. Het Chassé Theater deelt een ingang met het naastgelegen Holland Casino; daar wil men een nieuwe hal met kassa van maken. Er staat Langeveld een soort Apple Store voor ogen met veel 'high tech'. In de centrale hal waar nu de kassa en garderobe zijn, komt een ruimte met balie en winkeltjes, als de vertrekhal van een luchthaven.

Alles om de bezoeker zoveel mogelijk verrassing en vertier aan te kunnen bieden. "We willen ze lang in huis houden", zegt Langeveld. "Daar is ons beleid op gericht. Niet alleen dat ene

kopje koffie in de pauze. Mensen kunnen hier eten op elk gewenst tijdstip, ook na een voorstelling. We organiseren ook vaak nog iets na afloop, muziek bijvoorbeeld. Brabanders zijn wat dat betreft een fijn publiek. Echte uitgaansmensen, die dat soort gezelligheid wel kunnen waarderen." De combinatie met het Casino is in zijn ogen voor beide instellingen gunstig. Ook als bezoekers nadrukkelijk voor een van beide komen, kunnen ze ideeën opdoen voor een volgend bezoek. De totaalbeleving die Cees Langeveld nastreeft wordt er alleen maar door versterkt.

INTERIOR OF THE NEW CASINO IN THE FORMER 'KLOOSTERKAZERNE'

After a radical refurbishment, the thirteenth-century barracks, housed in a former convent, now accommodate the Holland Casino. The monumental army barracks with church have been restored to their original state, with the addition of a roof over the courtyard. The interior design by M+R fully exploits the special atmosphere of this listed building. The theme for the design is 'Present, Past and Future'. The Future is housed in a newly completed basement below the courtyard, where there is also a play area for the young weekend visitors. The central play area in the courtyard, the 'Hof van Heden', is the present day garden, designed to look like an Italian piazza. In the monumental rooms surrounding it, the past has been carefully kept in view by placing all the new elements that have been added, separate from the original building. Here M+R has created a walk-around with special lighting that offers an amazing view of the old, beautifully conserved facades. **Completion: June 2003**

PORTRAIT

10

11

12

13

14

15

16

17

KLOOSTERKAZERNE

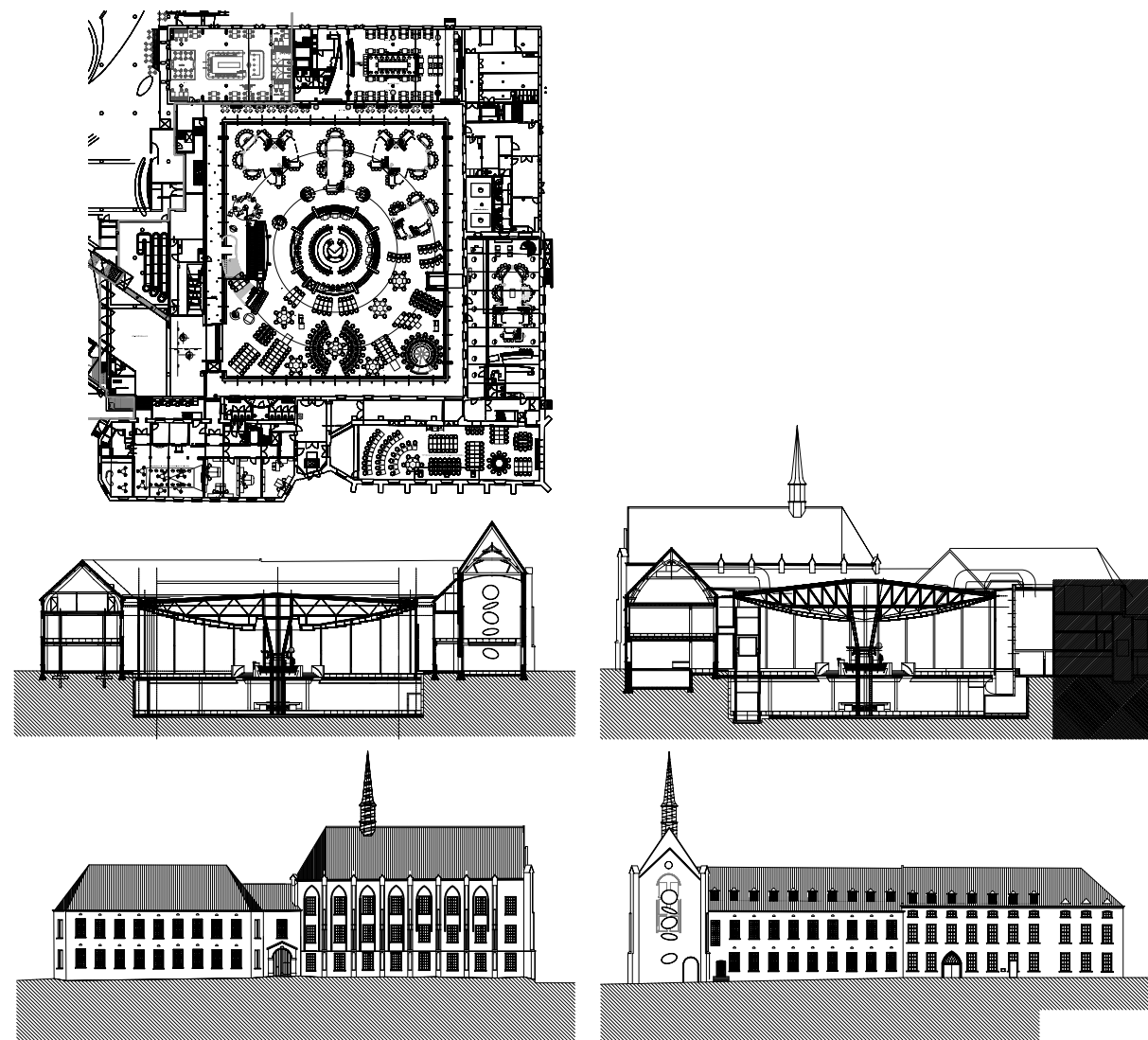
(HOLLAND CASINO), BREDA

INTERIEUR VAN HET NIEUWE CASINO IN DE VOORMALIGE KLOOSTERKAZERNE

De dertiende-eeuwse Kloosterkazerne in Breda biedt na een ingrijpende restauratie en verbouwing onderdak aan Holland Casino. Het monumentale kazernegebouw met kerk is teruggebracht in de oorspronkelijke staat, waarbij het binnenplein een overkapping kreeg. Het interieurontwerp van M+R maakt gebruik van de bijzondere sfeer van het monument. Thema van het ontwerp is 'Heden, Verleden en Toekomst'. De Toekomst bevindt zich in de nieuw gerealiseerde kelder onder het binnenplein, waar een speelruimte voor het jongere weekendpubliek is ingericht. De centrale speelzaal op het binnenplein is de Hof van Heden, vormgegeven als een Italiaanse piazza. In de monumentale vertrekken daaromheen wordt het verleden zorgvuldig in het zicht gelaten, onder andere door alle nieuw toegevoegde elementen los van het oorspronkelijke gebouw te plaatsen. M+R creëerde hier een rondgang met speciale belichting die een prachtig zicht biedt op de oude, gaaf bewaarde gevels. **Realisatie: juni 2003**

Top: floor plan of ground floor.

Bottom: cross section and elevations.

Boven: indelingsplan begane grond.

Onder: doorsnede en aanzichten.

07

06

05

LANDSCAPE